

האגודה לזכויות האזרח בישראל

פעולות צה"ל בחברון מה חוקי ומה לא

(פברואר 2007)

רקע

המציאות המורכבת בעיר חברון מציבה בפני מפקדים וחיילים בצה"ל אתגר בהתמודדות עם אוכלוסיות הנמצאות בעימות מתמשך. בעימות זה נמצאים כוחות הביטחון פעמים רבות בתווך, בין המתנחלים לבין האוכלוסייה הפלסטינית. מטרתו של דף מידע זה היא להציג את תמונת המצב החוקית בכמה סוגיות שיש לקחתן בחשבון במהלך הפעילות, ולהסביר את האחריות המוטלת על חיילי צה"ל על-פי חוק.

הדברים המובאים במסמך זה מבוססים על חוקים ועל הוראות המחייבים את חיילי צה"ל - חקיקה צבאית, הוראות וצווים צבאיים, חקיקה ישראלית, משפט בין-לאומי ופסיקת בג"ץ.

כללי

הסמכויות הנתונות לחיילים מתייחסות באופן שווה לכל אדם בשטחים, פלסטיני וישראלי כאחד. פגיעה בזכויות אדם בסיסיות, ובכלל זה - עיכוב אדם, מעצרו, מניעת יכולת התנועה שלו, לקיחת תעודת זהות, החרמת רכב וכו' - אסורה, אלא אם היא מתבצעת בהתאם לתנאים המוגדרים בחוק או בהוראות שנקבעו על-פי החוק (פרטים בהמשך).

לחיילים אין סמכות ענישה על אוכלוסייה אזרחית. ענישה = הטלת סנקציה או פגיעה באדם בעקבות מעשה שעשה במטרה להענישו, להרתיעו או לגמול לו בשל מעשה זה.

חייל הפוגע באדם שלא על-פי הסמכות המוגדרת בחוק עובר עבירה - פלילית ו/או משמעתית.

אכיפת החוק על מתנחלים: סמכויות חיילים וחובותיהם ביחס לעבריינות מתנחלים

חובתו של הצבא היא לשמור על הסדר והביטחון ולדאוג לשלומם של כל אדם, ללא הבדל דת או לאום. זה אומר שהצבא מחויב על-פי חוק להגן לא רק על חייהם של ישראלים, אלא גם על חייהם, על ביטחונם ועל זכויותיהם של הפלסטינים.

במקרה שחייל עד לביצוע עבירה כלפי תושב פלסטיני או כלפי רכוש:

החייל חייב לפעול מיידית להפסקת הפגיעה ולהגן על המותקף או על הרכוש - בין אם העבירה בוצעה על-ידי ישראלי ובין אם בוצעה על-ידי פלסטיני או אזרח זר.

אם אין שוטרים באזור בזמן האירוע, **על החייל לעכב את החשוד בביצוע העבירה או לעצור אותו** לצורך זיהויו - וזאת עד לבוא המשטרה, או עד להבאתו למשטרה. כמו כן עליו לפעול לשימור הזירה ולשימור ראיות הדרושות להמשך החקירה הפלילית. החייל חייב להעביר מידע זה למשטרה.

החייל חייב לדווח על העבירה **ביוזמתו**, ובאופן מידי. את הדיווח יש להעביר למשטרה. על החייל מוטלת חובה לרשום ולמסור לידי המשטרה את כלל העובדות שנודעו לו, כולל פרטי המעורבים באירוע, זמן ומקום התרחשותו של האירוע, פרטי האירוע, עדים לאירוע וכו'. חשוב לשים לב אם בין האזרחים העבריינים היו רבש"צים או נושאי נשק (ומאיזה סוג), ולדווח אף על כך.

חייל שלא ממלא אחר ההוראות הללו עובר עבירה - פלילית ו/או משמעית. מצורף העתק מההוראות שהוציא פיקוד מרכז, שמפרטות את חובות החיילים בעניין אכיפת החוק על מתנחלים.

סמכויות האחראים על הביטחון בהתנחלויות (רבש"צים)

הרבש"צים ממונים על-ידי המח"ט, ומועסקים בשירות הצבא. ישנן הוראות מדויקות המגדירות את תפקידיהם ואת סמכויותיהם.

יחסי סמכות בין הרבש"צים לבין הצבא: הרבש"צ חייב למלא את תפקידו בתיאום מלא עם הצבא. מהרגע שמגיע כוח צבאי למקום, הכוח הצבאי מקבל אחריות מלאה על האירוע, **והרבש"צ חייב למלא אחר הוראות הכוח הצבאי.**

תחום סמכות הרבש"צים: סמכויות הרבש"צ מוגבלות לתחום ההתנחלות שעליה הוא ממונה. מחוץ לתחום ההתנחלות, מעמדו וסמכויותיו הם כשל כל אזרח. בחברון הרבש"צים מוסמכים לפעול אך ורק בתחום ההתנחלויות.

רבש"צ הפועל מחוץ לתחום סמכותו הגיאוגרפי: למשל, משתמש בסמכויות, בנשק או באמצעים מיוחדים שניתנו לו, מחוץ לתחומי ההתנחלות, ופועל באלימות כלפי פלסטיני - חורג מסמכותו. הכוח הצבאי במקום חייב למנוע ממנו לעשות זאת ולדווח על כך.

חובתו של הרבש"צ לפעול להפסקתן של הפרות סדר המתבצעות בתוך התחום שהוא מוסמך לפעול בו. אם אין באפשרותו להתגבר עליהן, חובתו לדווח על האירוע לכוחות הביטחון. חובתו להזעיק את כוחות הביטחון גם כאשר הוא עד להפרות סדר המתרחשות מחוץ לתחום סמכותו.

תלונות של חיילים נגד רבש"צים: חייל, או מפקדו של חייל, שהיה עד לביצוע עבירה פלילית ו/או חריגה מסמכות על-ידי רבש"צ, רשאי ואפילו חייב לדווח על כך. תלונה נגד רבש"צ על ביצוע עבירה פלילית יש להגיש במשטרה, ולשלוח העתק לפרקליט פיקוד מרכז. במקרה שרבש"צ חרג מסמכותו או שלא נשמע להוראות הצבא, יש להגיש את התלונה לפרקליט פיקוד מרכז.

חופש התנועה

לכל אדם יש זכות לחופש תנועה, ועל הצבא לכבד זכות בסיסית זו, המעוגנת גם בחוק, ולהגן עליה. כל חסימה של דרך וכל מניעת תנועה בדרך גורמות לפגיעה בחופש התנועה, ויכולות להיות מוצדקות אך ורק אם סיבה ביטחונית ממשית והכרחית מחייבת אותן.

כוחות הביטחון מוסמכים לאסור תנועה בכביש או בדרך אך ורק על סמך הוראה חוקית מפורשת, שניתנה על-ידי מח"ט, מפקד אוגדה או אלוף הפיקוד. ההוראה צריכה להיות מלווה בצו רשמי.

בעיר חברון קיימים כיום אך ורק שני סוגי צווים תקפים:

- א. צווי שטח צבאי סגור - האוסרים על כניסתם של פלסטינים לתוך תחום ההתנחלויות (אברהם אבינו, בית רומנו, בית הדסה ותל-רומיידה).
- ב. צווי הגבלת תנועה - על-פיהם נאסרת תנועתם של פלסטינים בכלי רכב במספר רחובות (שוהדא ותל-רומיידה).

בשום צו לא נקבע איסור על תנועתם של פלסטינים ברגל ברחבי העיר חברון. לפיכך **אין לחיילים סמכות למנוע מפלסטינים לנוע רגלית או לשהות בכל רחובות העיר**, למעט, כאמור, בתוך תחומי ההתנחלויות עצמן.

יש לאפשר את תנועתם של רכבים פלסטינים, שעבורם הוצאו היתרים מיוחדים המתירים נסיעה באזור הסגור.

מניעת תנועה מאדם שלא על-פי הוראות צוים אלה מהווה פעולה בחריגה מסמכות, והיא אסורה. חייל שמונע תנועת אדם שלא על-פי הוראות צוים אלה, עובר עבירה - פלילית ו/או משמעתית.

אסור למנוע תנועה מאדם על מנת להגן עליו מפני תקיפה (למשל, מניעת תנועה של פלסטינים מחשש שיותקפו על-ידי מתנחלים). מניעת תנועה כזו היא בלתי-חוקית. אם קיים חשש שמתנחלים יתקפו פלסטינים, חובתו של הצבא להיערך כראות ולהגן על הפלסטינים ועל זכותם לנוע בחופשיות בעירם, בכך שיעמידו כוחות אבטחה להגנת הפלסטינים ויאכפו את החוק על התוקפים.

תפיסת בתיים

תפיסת בית על-ידי כוחות הביטחון אינה חוקית, אלא אם היא נעשית בנסיבות חירום מבצעיות ו/או על סמך צו תפיסה בתוקף, החתום בידי מח"ט החטיבה, מפקד אוגדה או אלוף הפיקוד. הצו חייב לציין את משך הזמן, שבו מותר לתפוס את הבית, וזיהוי ברור של הבית או של חלק הבית שייתפס. לפני תפיסת הבית על-ידי הצבא, הכוח התופס חייב למסור עותק של הצו לידי בעלי הבית או לידי דייריו. הצו צריך להימסר לבני הבית מספיק זמן מראש על מנת לאפשר להם לפעול לביטולו.

תפיסת בית ללא צו תפיסה תקף, או ללא מתן התרעה לבני הבית מספיק זמן מראש, בנסיבות שאינן נסיבות חירום מבצעיות - אסורה.

"תפיסת בית" למספר שעות לצורך מנוחה, שינה, או לכל מטרה אחרת, בתואנה כי מדובר ב"חיפוש", אינה נופלת תחת ההגדרה של נסיבות חירום מבצעיות. תפיסה כזו מהווה שימוש לרעה והפרה חמורה של הסמכות, ומהווה עבירה פלילית ו/או משמעתית.

חיפוש בבתי התושבים

חשוב לזכור כי חיפוש בבית היא פעולה הפוגעת באופן קשה ביותר בזכויותיהם של המתגוררים בבית הפרטיות, לכבוד ולקניין. זכויות אלה הן זכויות אדם בסיסיות המעוגנות בחוק. חיפוש בבית יכול להיעשות אך ורק כאשר הוא נדרש מטעמי ביטחון או שמירה על הסדר הציבורי. למשל, לצורך איתור אמצעי לחימה או חיפוש מבוקשים. חיפוש לשם "הצגת נוכחות" או "בדיקה שגרתית" מהווה שימוש פסול ובלתי-חוקי בסמכויות המיוחדות והרגישות שניתנו בידי הצבא. חייל שעורך חיפוש כזה עובר עבירה פלילית ו/או משמעתית.

עיכוב

עיכוב של אדם מוצדק אך ורק אם יש בכך צורך **כדי לברר את זהותו ומענו של אדם** או כדי לחקור אותו ולמסור לו מסמכים, בהתקיים אחד מאלה:

- יש יסוד סביר לחשד שאותו אדם עבר עבירה ביטחונית או שהוא עומד לסכן את שלומו או ביטחונו של אדם אחר;
- אותו אדם יכול למסור מידע הנוגע לעבירה כאמור;
- האדם דרוש לחקירה או למעצר.

עיכוב אדם חייב להיעשות למשך הזמן הקצר ביותר הנדרש להשגת המטרה האמורה. בכל מקרה אסור לעכב אדם או כלי רכב ליותר משלוש שעות. רק מפקד בדרגת סא"ל ומעלה או קצין משטרה מוסמכים להאריך את משך העיכוב לשלוש שעות נוספות, מנימוקים שיירשמו.

חובה על החייל המעכב לערוך דו"ח במקרה שאדם עוכב לשלוש שעות או יותר, או כאשר המעוכב הועבר לחקירה. בדו"ח יש לפרט את שמו של המעוכב, סיבת העיכוב ומשך העיכוב.

שימוש בסמכות העיכוב לצורכי ענישה אסור באופן מוחלט. כך, למשל, אסור לעכב אדם כעניין של "נוהל" בתגובה על כך שנכנס למקום, נסע בכביש, עבר במחסום או עקף מחסום - שכן מדובר בשימוש פסול בסמכות העיכוב לצורכי ענישה. חייל שמתמש בסמכות העיכוב כדי להעניש אדם עובר עבירה - פלילית ו/או משמעית.

נטילת תעודת זהות

חייל רשאי לקחת תעודת זהות מאדם אך ורק לצרכים מאוד מוגבלים המוגדרים בחוק, למשל - כדי להבטיח את התייצבותו במקום מסוים.

אם נלקחה מאדם תעודה, חובה למסור לו תיעוד חלופי, הכולל את כל פרטי הזיהוי שלו (שם, מספר הזהות, נפת מגורים, תקופת תוקפו של התיעוד החלופי). כמו כן, יש לציין באותו מסמך את כל הפרטים הנוגעים ללקיחת התעודה: תאריך וסיבה; המקום והמועד שבהם תוחזר התעודה; וכן שם מלא ומספר אישי של החייל שלקח את התעודה.

חובה להחזיר את התעודה לבעליה מיד לאחר התבטלות הסיבה ללקיחתה, ובכל מקרה לא יאוחר מ-96 שעות מנטילתה.

חייל המפר הוראות אלה עובר על החוק.

מסיק הזיתים - דף מידע לחייל / שוטר

הגוף על מנת להגן על זכויותיהם של חיילים ושוטרים ישראלים לא ביטלה האספקה מידות המסך
בזמן המלחמה, אלא הוסיפה להן חיילים, חיילות והסגל שלהם במסגרת משרד הביטחון והצבא

האספקה המיוחדת לחיילים ושוטרים ישראלים אשר נמצאים במתקני איון, חסות, חיסול, ריש
מסך כי חלק מן המסך המבנה של המסך נמצא במתקני איון, חסות, חיסול, ריש וכו'.
החוקים הישנים הישנים והמסמכים או הליכונים והחוקים האחרים, אשר לא ניתן להעביר
לחייל בדרך כלשהי במסגרת אגף ה. אלו החוקים והחוקים המבנה המשרד הביטחון והצבא, או המסמך
המבנה המשרד הביטחון והצבא.

הדף זה נבדק ונבדק בידי משרד הביטחון והצבא במסגרת המסך המשרד הביטחון והצבא
למשרד הביטחון והצבא המשרד הביטחון והצבא, למשרד הביטחון והצבא.

חייל המחתות בתחום הכיסות החוקי כלפי ישראלים בארץ

לוח חייל של מספר המחתות המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך, במסגרת המחתות המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
במסגרת המחתות המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא.
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
כי במסגרת החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
למסך את המחתות המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
על המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא.

לוח, כי המחתות החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא.

המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא.

המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא.

בכלל זה, על המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא.

חייל / שוטר זכור

מקור המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא
המסמך המוגדר על החוקים המוגדרות לטובת המחתות במסגרת משרד הביטחון והצבא.

האגודה לזכויות האזרח בישראל היא ארגון בלתי-מפלגתי השומר על עצמאותו הרעיונית והכלכלית. האגודה פועלת למעלה מ 35 שנים להגנה על כל קשת זכויות האדם, עבור כל בני האדם בישראל, בשטחים הכבושים, ובכל מקום שבו הפגיעה בזכויות נעשית על-ידי הרשויות הישראליות.

מרכז ארצי:

ת"ד 34510 ירושלים 91000

טל': 02-6521218

פקס: 02-6521219

אתר אינטרנט: www.acri.org.il

דואל: mail@acri.org.il

כל הזכויות שמורות.

האגודה לזכויות האזרח בישראל

(פברואר 2007)